

TUKIMATERIAALIA ARVIOINTILUKUUN 7

AIKUISTEN PERUSOPETUS

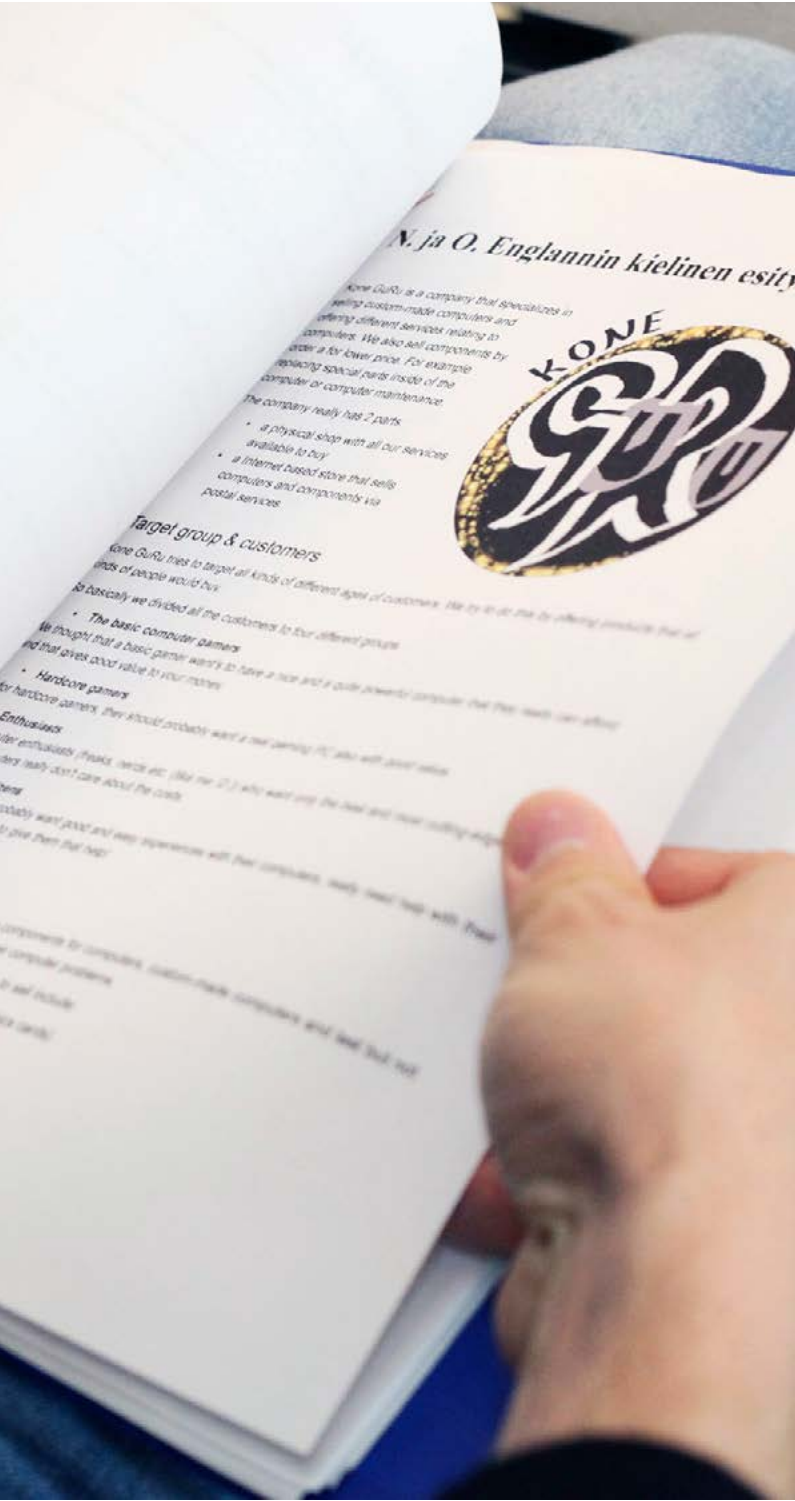
OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

JOHDANTO

Materiaali tarjoaa tukea arvioinnin toteuttamiseen Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2017) uudistetun luvun 7 *Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi aikuisten perusopetuksessa* mukaisesti. Materiaali sisältää lisäksi käytännön vinkkejä, joita opettajat ja oppilaitokset voivat hyödyntää halutessaan ja mahdollisuuksiensa mukaan.

Uudistetussa arviointiluvussa painotetaan arvioinnin yhtenäisyyttä oppilaitosten välillä ja niiden sisällä. Arviointi tehdään aina suhteessa opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin tavoitteisiin, jotka ovat samat kaikille opiskelijoille. Opiskelijan on siksi tärkeää tietää opetuksen tavoitteista. Tukimateriaalissa pyritään avaamaan arvioinnin merkitystä.

Tukimateriaalissa käytetään käsitettä opetusjakso. Opetusjakso voi olla yksi kurssi tai sen osa, jolle asetetaan tavoitteet. Se voi olla myös useamman kurssin muodostama kokonaisuus, esim. suomen kielen ja jonkin reaaliaineen yhteinen kurssi.

1. ARVIOINNIN TEHTÄVÄ JA OPETUKSEN TAVOITTEIDEN TUNTEMINEN

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan tavoitteet ovat arvioinnin perusta. Opiskelijan oppimista, työskentelyä ja osaamista arvioidaan suhteessa tavoitteisiin.

- Oppimisen arviointi antaa opiskelijalle ja opettajalle väliaikatietaa edistymisestä oppimisprosessin aikana. Opiskelijalle selvitetään, mitä vielä pitää oppia (osa-tavoitteet ja niiden sisältö), että hän voisi saavuttaa opetusjakson tavoitteet.
- Työskentelyn arviointi antaa tietoa siitä, millä tavoin opiskelija opiskelee ja mitä hän voisi tehdä toisin tai syvemmin.
- Osaamisen arviointi vastaa kysymykseen, missä määrin tavoitteet on saavutettu. Päätösarvioinnin kriteerit auttavat osaamisen tason arvioinnissa.

Keskeistä arvioinnin kannalta siis on se, että **opiskelija tuntee ja ymmärtää opetussuunnitelman tavoitteet**. Tämä koskee yleisesti lukutaito-, alku- ja päättövaiheen tavoitteita sekä yksittäisen opetusjakson tavoitteita. Opettajalla ja opiskelijalla pitää olla yhtenevä käsitys siitä, mitä tavoitellaan ja mitä sisältöjä opitaan.

Aikuisten perusopetuksessa jokaiselle opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opiskelusuunnitelma¹. Sen tulee perustua ”opiskelijan valmiuksiin, aiemmin opitun tunnistamiseen sekä **opiskelun tavoitteisiin**”². Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan myös: ”Opiskelijaa autetaan ymmärtämään opetuksen tavoitteet ja merkitys”³.

Tietoisuus tavoitteista motivoi opiskelijaa. Kun hän tuntee opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet, hän voi muodostaa henkilökohtaiset tavoitteensa opiskelulle. Tavoitteiden tunteminen auttaa opiskelijaa myös opiskeluprosessin kokonaisuuden hahmottamisessa. Tavoitteita tulee avata, selkiyttää ja pelkistää erityisesti lukutaito- ja alkuvaiheessa, jotta opiskelija on tietoinen omista tavoitteistaan. Viereisen sivun laatikossa annetaan vinkkejä tähän.

¹Perusopetuslaki (628/1998) 46 §, muutettu lailla 1507/2016

²Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017, luku 5.2

³Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017, luku 5.3

Tieto tavoitteista:

ALKUVAIHE:

- Selvitä vaiheen tavoitteita tarvittaessa tulkin avulla opiskelijalle, kun hänelle laaditaan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa. Keskeisistä lukutaito- ja alkuvaiheen tavoitteista voi tehdä opiskelijalle tiivistelmän kirjallisesti, ja sen voi kääntää eri kielille. Useimmilla lukutaitovaiheen opiskelijoilla on läheisiä, jotka voivat lukea tavoitteet heille. Tavoitteisiin palataan opetusjaksojen aikana.
- Yhdistä tavoitteisiin sisällöt, joita opetusjakson aikana käsitellään, ja kuvaa, mitä opiskelijan pitäisi osata jakson päättyessä. Koska usean opiskelijan kielitaito on vielä puutteellinen, voivat eri kieliryhmien päättövaiheen opiskelijat toimia ”tukioppilaina”. He voivat vierailla jakson ensimmäisellä tunnilla ja kertoa tavoitteista oman kieliryhmänsä opiskelijoille lyhyesti oppitunnin alussa tai erillisessä tilanteessa, esim. läksykerhossa. Toiminta ei vie kohtuuttomasti aikaa, joten opiskelijoiden aikataulut ovat sovittavissa.
- Käytä lukutaitovaiheessa kuvia apuna tavoitteiden selvittämisessä silloin, kun se on mahdollista (”Kun opetusjakso päättyy, osaat...”, kuva kertoja jakolaskusta, murtoluvuista jne.).

PÄÄTTÖVAIHE:

- Yhdistä tavoitteisiin sisällöt, joita opetusjakson aikana käsitellään.
- Avaa, mitä tarkoittaa nimetä, antaa esimerkkejä, kuvata, eritellä, käyttää keskeisiä käsitteitä tms. opetussuunnitelmassa kuvattu osaaminen.
- Anna esimerkkejä, mitä osaamista osoitetaan suullisesti ja kirjallisesti tai toisiaan täydentäen.
- Anna tavoitteet ja niihin yhdistetyt sisällöt opiskelijalle ja tarvittaessa huoltajalle kirjallisesti (painettuna tai sähköisesti) ja palaa niihin oppimisprosessin aikana.
- Viittaa tavoitteisiin opetusjakson kuluessa.

2. ARVIOINNIN YLEISET PERIAATTEET

Arvioinnin periaatteita on selkiytetty Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistetussa luvussa 7. Periaatteiden toteutuminen edellyttää oppilaitokselta yhtenäistä arviointikulttuuria. Periaatteet koskevat arviointia aikuisten perusopetuksen lukutaito-, alku- ja päättövaiheessa. Kutakin vaihetta opettavilla opettajilla tulisi olla yhteinen näkemys arvioinnista.

Arvioinnin yhdenvertaisuus, avoimuus, osallisuus ja yhteistyö perustuvat kaikki siihen, että opiskelija ja tarvittaessa huoltaja tuntevat opetussuunnitelman tavoitteet ja sisällöt kunkin opetusjakson osalta. Mitä paremmin he tuntevat tavoitteet ja sisällön, sitä helpompi heidän on ymmärtää arvioinnin perusteet. Tämä on erityisen tärkeää päättövaiheessa, jolloin arvosanat pitää muodostaa valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

OPETUSSUUNNITELMAN TAVOITTEET: LAAJA-ALAISEN OSAAMISEN JA OPPIAINEIDEN TAVOITTEET	ARVIOINTIPERUSTEIDEN JA ARVIOINTIMENETELMIEN AVAAMINEN: miten työskentelyä ja oppimista arvioidaan, mitä osaaminen tarkoittaa, miten sitä arvioidaan ja miten sitä vastaava arvosana muodostetaan.
Yhdenvertaisuus	
Opiskelijan edellytysten huomioon ottaminen	

2.1. TIETO ARVIOINTIMENETELMISTÄ

Arviointimenetelmistä annetaan tietoa opiskelijalle ja tarvittaessa huoltajalle mahdollisimman aikaisin. Opiskelijoille niistä voi kertoa silloin, kun jakson tavoitteita ja sisältöjä esitellään. Tässä vaiheessa pitäisi selvittää, mitä ja millaista osaamista opiskelijan tulee osoittaa tietyn arvosanan saamiseksi ja millä tavoin erilaista osaamista arvioidaan. Päättöarvioinnin kriteerit tulevat helpotamaan päättövaiheessa opettajan työtä. Siihen asti osaamista voi määritellä arvioinnin kohteiden ja hyvän osaamisen kuvauksien pohjalta.

Myös arviointimenetelmistä pitää keskustella oppilaitoksessa yhteisesti. Opettajien tulee olla tietoisia siitä, millaisia arviointimenetelmiä toinen opettaja käyttää erityisesti silloin, kun tietyn oppiaineen opettaja vaihtuu. Pedagoginen tietämys lisääntyy, kun kaikki jakavat hyväksi kokemiaan arviointimenetelmiä työtovereille. Tämä liittyy yhtenäiseen arviointikulttuuriin, josta puhutaan lisää luvussa 4.

2.2. MONIPUOLISET ARVIOINTIMENETELMÄT JA OPISKELIJAN EDELLYTYSTEN HUOMIOON OTTAMINEN

Arvioinnin monipuolisuuden merkitys korostuu silloin, kun opiskelijan äidinkieli ei ole sama kuin opiskelukieli. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Erityisesti alkuvaiheessa, kun opiskelijan opetuskielen perusteet ovat vasta vahvistumassa, arviointimenetelmiin tulee kiinnittää huomiota. Opiskelija voi osoittaa monenlaista osaamista opetuskielen taidon puutteista huolimatta.

Arvioinnissa voidaan käyttää apuna kuvia, piirtämistä, opiskelijan kaikkia kielellisiä resursseja, täydennystehtäviä, yhdistämistehtäviä, sanaston tunnistamistehtäviä jne. Lisäksi lukutaitovaiheessa ja alkuvaiheessa työskentelyn arviointi on merkittävässä osassa.

Opetussuunnitelman perusteiden luvussa 7 todetaan: "Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita". Näin ollen yksi koe opetusjakson lopussa ei voi määrittää suoraan arvosanaa. Kurssikoe erilaisine osioineen voi edelleenkin olla keskeinen menetelmä, mutta sen rinnalla pitää käyttää muita menetelmiä myös summatiivisessä arvioinnissa. Lisäksi tulee muistaa, että työskentelyn arviointi on aina osa arvosanaa.

Päättöarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti yhdenvertaista. Päättövaiheessa erityisesti hyvä ja kiitettävä osaaminen edellyttävät sellaista osaamista, jota on hyvin vaikea arvioida pelkästään kurssikokeiden avulla. Siksi on hyvä valita toisenlaisia menetelmiä arvioimaan, osaako opiskelija soveltaa tietoaan tai tulkita ja analysoida sitä. Tähän soveltuvat itsenäistä työtä vaativat tuottamistehtävät, joita opiskelija tekee opetusjakson aikana.

Aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden aikaisempi osaaminen vaihtelee. Siksi kaikki eivät saavuta opetusjakson tavoitteita samoin ja samaan aikaan. Tällöin formatiivinen arviointi korostuu. On tärkeää, että opiskelija saa tietoa omasta edistymisestään jokaisen opetusjakson kuluessa. Tämä helpottaa

arviointia opetusjakson päättyessä. Formatiivisen arvioinnin avulla havaitaan ne opiskelijat, jotka tarvitsevat tukitoimia ja eriyttämistä.

2.3. OSAAMINEN, OPETUSKIELEN TAITO JA TIEDONALOJEN TEKSTITAIDOT

Osaamista osoittaessaan opiskelija tarvitsee erilaisia resursseja. Hänellä pitää olla

- tietty **opetuskielen taito**, jolle antavat perustan opiskelijan oma äidinkieli ja muut aiemmin opitut kielet (esimerkiksi virketaju, välimerkkien käyttö, kappalejaon ymmärtäminen, perussanasto jne.)
- arvioinnin kohteena olevan **tiedonalan tekstitaidot** (tiedonalan sanavarasto, taito käyttää tiedonalan käsitteitä, taito käyttää tarkoituksenmukaista tekstilajia ja tuottaa koherenttia tekstiä)
- opiskellut ja opitut **tiedot**, niiden keskinäiset suhteet ja merkitykset.

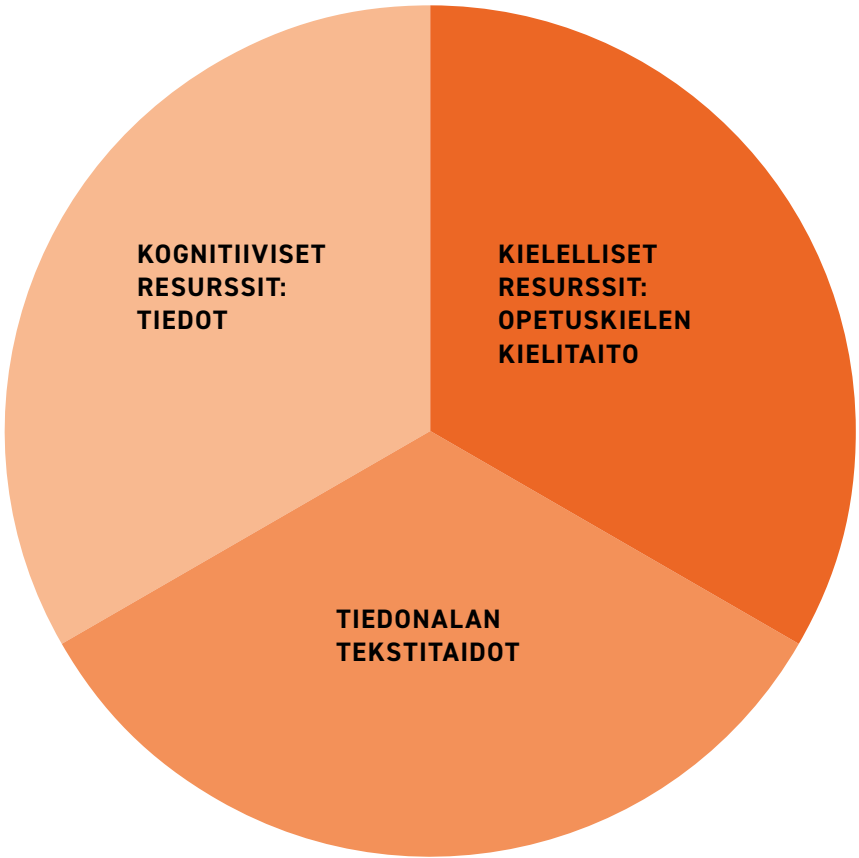
Kun tarkastellaan hyvän osaamisen kuvauksia, niissä toistuvat sellaiset verbit kuin *nimetä, antaa esimerkkejä, esittää kysymyksiä, käyttää aineelle ominaisia käsitteitä, raportoida, selostaa, selittää ja perustella*. Näissä tarvitaan opetuskielen taitoa, tiedonalan tekstitaitoa ja tietoja. **Arviointi kohdistuu siis aina paitsi sisällön osaamiseen, myös opetuskielen taitoon ja opiskeltavan tiedonalan tekstitaitoihin.** Tulevissa päättöarvioinnin kriteereissä eri arvosanoille toistuvat samankaltaiset tekstitaidot ja kielelliset taidot kuin nykyisissä hyvän osaamisen kuvauksissa.

Päättöarviointiin saakka opiskelijalle voidaan antaa mahdollisuuksia osoittaa tietojen hallintaa piirtämällä, nimeämällä, järjestämällä tietoa sekä käyttämällä apukielenä omaa äidinkieltä tai englantia. **Päättöarvioinnissa** opetussuunnitelman osaamistavoitteet perustuvat kunkin oppiaineen/ tiedonalan tekstitaitojen hallintaan. Osaaminen osoitetaan opetuskielellä, joten arviointi kohdistuu tekstitaitojen ja sisältötietojen ohella myös opetuskielen osaamiseen.

Valtakunnallisesti yhdenvertainen päättöarviointi kohdistuu siis väistämättä myös kielitaitoon ja tekstitaitoihin, kun nojataan eri tasoisen osaamisen kriteereihin. Suurin osa opiskelijoista hakeutuu sellaisiin toisen asteen opintoihin, joiden opiskelukieli on suomi tai ruotsi. Jatko-opintovalmiuksien kehittäminen on määritelty erityisesti aikuisten perusopetuksen yhdeksi tavoitteeksi. Opiskelijalle tulee ”tarjota mahdollisuus saavuttaa perusopetuksen tiedot ja taidot sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja jatko-opintovalmiuksia sekä edistää työelämää ja jatkokoulutukseen pääsyä”.⁴

Tietoisuus kielen ja arvioinnin suhteesta toisiinsa haastaa ennen kaikkea opetuksen ja työtavat. On valittava **kielitietoisia** työtapoja, jotta opiskelijat osaavat *nimetä, kertoa esimerkkejä, esittää kysymyksiä, kuvata, selostaa ja selittää* sekä tietävät, mitä eroa niillä on keskenään.

⁴Valtioneuvoston asetus 422/2012 5§, muutettu asetuksella 135/2017

Vrt. Heritage (2015)

3. TYÖTAVAT JA ARVIOINTIMENETELMÄT – KIELITIETOISUUS

Työtavat sekä formatiivinen ja summatiivinen arviointi liittyvät yhteen. Opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet ja sisällöt ohjaavat työtapojen valintaa. Kun tavoitteen saavuttamista osoitetaan, että opiskelija osaa kertoa esimerkkejä, kuvata ilmiötä, käyttää täsmällisiä aineelle ominaisia käsitteitä, selittää tai perustella, näitä taitoja pitää opettaa.

Hyvään työtapaan liittyy jokin arviointimenetelmä oppimisprosessin aikana. Näin työtapaa liittyy formatiivisen arvioinnin oppimisprosessin osaksi.

Hyvä työtapaa opettaa samaan aikaan tietoja ja niitä taitoja, joilla osaamista osoitetaan. Myös summatiivinen arviointi ja työtapojen valinta liittyvät yhteen. Tämä koskee kaikkia oppiaineita, oppiaineiden välistä yhteistyötä ja suomen/ruotsin kielen opetusta erityisesti silloin, kun opiskelijat ovat suurimmaksi osaksi suomea/ruotsia toisena kielenään opiskelevia.

Opetuskielen taito ja tiedonalan tekstitaidot ovat siis keskeisessä osassa tavoitteita ja niiden suuntaista arviointia. Siksi opetuksen tulee olla kielitietoista kaikissa oppiaineissa. Tämä tarkoittaa konkreettisesti sitä, että kaikessa opetuksessa opitaan myös tuottamaan erilaisia tekstejä suullisesti tai kirjallisesti. Tuottamistaidot taas perustuvat erilaisten tekstien lukemiseen ja niistä saatavaan malliin. Siksi opetusjakson aikana pitäisi opiskelijoiden lukemisen taitoja tukea jokaisessa oppiaineessa. Oppiaineelle tyypillisiä tekstilajeja kannattaa pitää tarjolla mahdollisimman paljon. Jos esim. biologiassa hyvä osaaminen edellyttää pienen tutkimuksen tekemistä ja sen raportoimista, pitäisi opiskelijalle antaa hyvän tutkimusraportin malleja luettavaksi. Jos vastaavasti matematiikassa hyvä osaaminen tarkoittaa, että opiskelija osaa kuvata esim. suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyvien ominaisuuksien kuvaamista, tällaista kuvaamista pitää harjoitella, siitä pitää saada esimerkkitekstejä ja samankaltaista ominaisuuksia kuvailevaa tekstiä pitää opiskella tuottamaan.

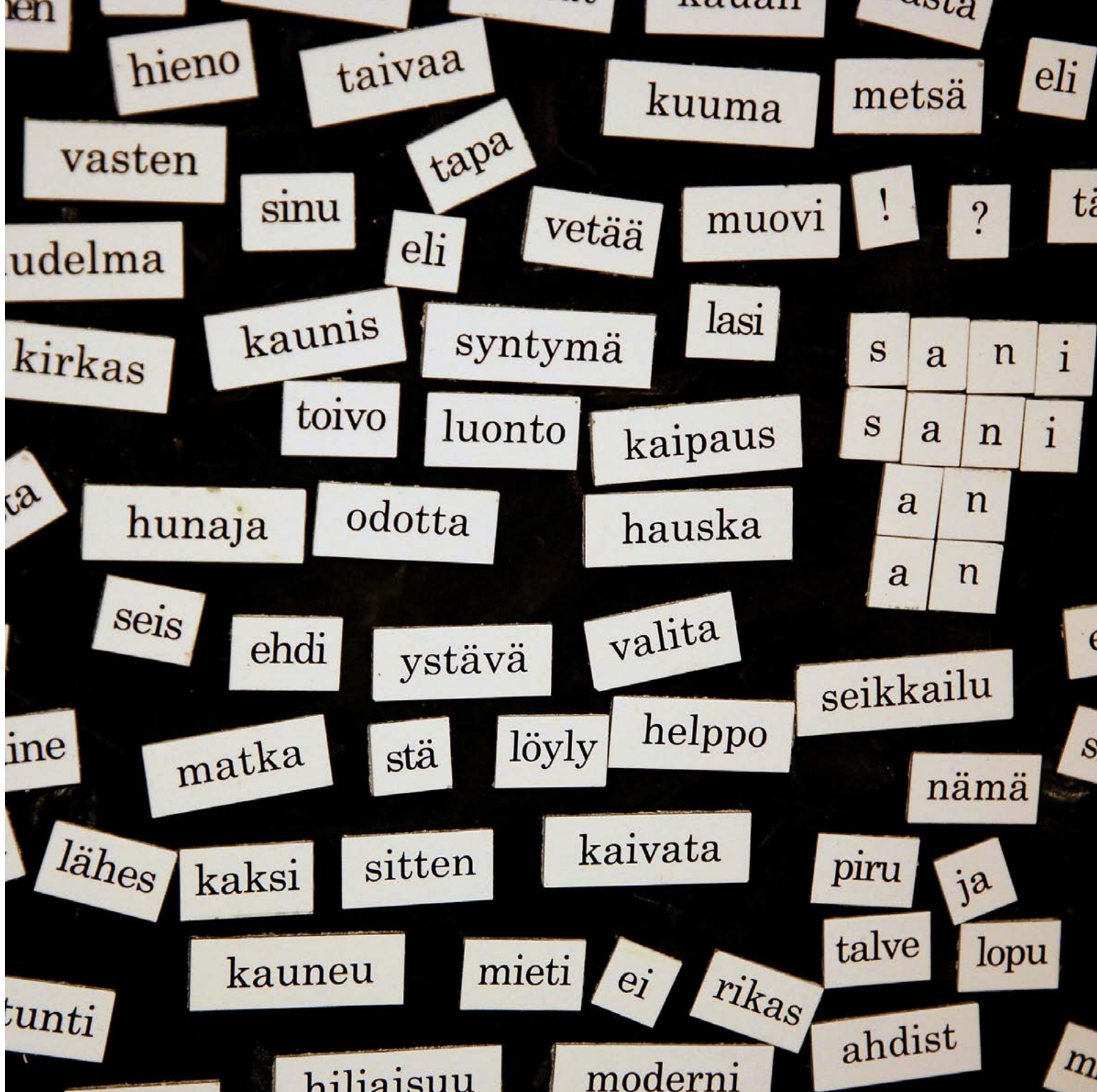
SEURAAVASSA TAULUKOSSA ANNETAAN ESIMERKKEJÄ TAVOITTEIDEN, TYÖTAPOJEN JA ARVIOINNIN KYTKEYTYMISESTÄ YHTEEN.

OPETUSSUUNNITELMAN TAVOITE, OSAAMINEN, Päätösvaihe	TYÖTAPA	ARVIOINTIMENETELMÄ F: formatiivinen S: summatiivinen
BG: Tavoitteena on auttaa opiskelijaa kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta Tavoite avataan esim. näin: • Osaat nimetä eliökunnan sukupuuhun pääryhmät: kasvit, eläimet, sienet... • Osaat määritellä seuraavat käsitteet suullisesti ja/tai kirjallisesti: - eliö - solu ja tärkeimmät soluelimet: tuma, mitokondrio... - elintoiminnot: hengitys, aineenvaihdunta... • Osaat käyttää solun toimintaa käsittelevässä tekstissä soluun liittyviä käsitteitä ja kirjoittaa selostavan tietotekstin solun toiminnasta.	Tehdään kuvio eliökunnasta ja nimetään siihen pääryhmät. Kuvitetaan kuvio. Kerrataan nimitykset seuraavilla opetuskertoilla, jolloin kuvasta on poistettu nimet. Tehdään käsitteiden määrittelyharjoituksia suullisesti, kirjallisesti ja kerraten: Avataan peruskäsitteiden määritelmät ja tarkastellaan niiden rakennetta. Määritellään joitakin peruskäsitteitä uudelleen yhdessä, itsenäisesti, pareittain tai ryhmissä suullisesti ja kirjallisesti. Kertaus: • Yhdistä käsite oikeaan määritelmään (esim. Kahoot, Forms, Wordwall yms. tai paperilla). • Sijoita oikea käsite virkkeeseen -tyyppiset aukko tehtävät. • Selitä käsite muille. Käsitteen käyttäminen: • Kirjoita lyhyt selostava tietoteksti, jossa käytät seuraavia käsitteitä.	F: • Opettajan palaute oppimisesta ja työskentelystä • Parin tai ryhmän jäsenen palaute määritelmästä Itsearviointiin opettaja antaa pisteytetyn mallimääritelmän, johon opiskelijat voivat itse verrata omaa määritelmäänsä. S: • Koetehtävät, joissa pitää löytää oikea määritelmä tai kirjoittaa määritelmä itse Kokeeseen sisältyy tietotekstin kirjoittamistehtäviä, joissa pitää käyttää käsitteitä. Kokeesta annetaan henkilökohtainen palaute arvosanan lisäksi. S: • Käsitteiden suullinen määrittely esim. ennen kirjallista koetta, jolloin samalla kerrataan sisältöä Opettaja ja muut opiskelijat antavat palautetta. Tämä arviointimenetelmä kertoo samalla opittua.

OPETUSSUUNNITELMAN TAVOITE, OSAAMINEN, Päättövaihe	TYÖTAPA	ARVIOINTIMENETELMÄ F: formatiivinen S: summatiivinen
MA: Tavoitteena on tukea opiskelijaa laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta. Tavoite avataan esim. näin: • Ymmärrät, että prosentti tarkoittaa sadasosaa. • Osaat suullisesti kuvata, että prosenttia käytetään muutoksen ilmoittamisessa ja vertailussa. • Osaat mainita esimerkkejä prosentin käyttämisestä: alennusprosentista, korko- prosentista, veroprocentista, liuoslaskuista jne.	Keskustellaan: • Missä olet nähnyt prosentti-merkintöjä? • Mitä tiedät prosenteista? Käsitekuvio: Prosentin käyttäminen eri tarkoituksiin Kuvioon palataan oppitunnilla, kun kyseistä asiaa opiskellaan ja prosentteja lasketaan. Suullisen selostuksen harjoituksia: • Laske alennusprosentti taululla ja selosta, mitä teet. • Selosta ryhmässä muille, miten lasket veron palkkatulosta tai koron. Parin kanssa tai ryhmässä harjoitellaan vaiheittaisen ohjeen kirjoittamista tietyn prosentin laskemisesta	F: • Opettajan palaute osallistumisesta keskusteluun ja työskentelystä • Opettajan palaute käyttötarkoitusten oppimisesta • Opettajan palaute suullisesta kuvaamisesta • Ryhmän jäsenten vertaispalaute suullisesta selostuksesta F: • "Pistokokeet" prosentin käsitteestä ja käyttökuviosta, jolloin kuviossa on vain tyhjä laatikko, johon käyttötapa kirjoitetaan S: Kokeeseen liitetään laskutehtävien lisäksi osa, jossa opiskelija kuvaa kirjallisesti eri tapoja, missä prosenttia käytetään.

OPETUSSUUNNITELMAN TAVOITE, OSAAMINEN, Alkuvaihe	TYÖTAPA	ARVIOINTIMENETELMÄ F: formatiivinen S: summatiivinen
MA: Tavoitteena on ohjata opiskelijaa ymmärtämään mittaamisen periaate Tavoite avataan esim. näin: • Ymmärrät käsitteet: - piiri - pinta-ala - mittakaava • Osaat seuraavat mittayksiköt: - senttimetri–metri–kilometri - neliösenttimetri–neliömetri–neliökilometri	Harjoitellaan piirin ja pinta-alan mittaamista neliöstä ja suorakulmiosta ja mittaus-tuloksen ilmoittamista senttimetreinä. Tutustutaan pinta-alan käsitteeseen mittaamalla opetustilan pinta-ala, tarkistamalla oman asunnon pinta-ala-tiedot ja arvioimalla tuttujen paikkojen pinta-aloja. Tarkastellaan erilaisia karttoja ja mittakaavan ilmoittamistapoja parin kanssa tai ryhmässä. Harjoitellaan mittakaavan lukemista suullisesti ("Yksi senttimetri kartalla on..."). Keskustellaan mittakaavan tarkoituksesta.	F: • Opettajan palaute työskentelystä ja oppimisesta • Opettajan palaute, vertaispalaute ja itsearviointi: - pienet kirjalliset mittaustehtävät piiristä ja pinta-alasta - kirjalliset mittakaavatehtävät - suulliset arviointitehtävät tietyn matkan todellisesta pituudesta kartalla S: • Kirjallinen kertauskoe, joka sisältää konkreettisten muunnosten ja mittausten osioita sekä mittakaavan ymmärtämistä arvioivan tekstitehtävän

OPETUSSUUNNITELMAN TAVOITE, OSAAMINEN, Lukutaitovaihe	TYÖTAPA	ARVIOINTIMENETELMÄ F: formatiivinen S: summatiivinen
YL: Tavoitteena on tukea opiskelijan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta. Tavoite avataan esim. näin: • Tiedät, että maa on pallon muotoinen planeetta. • Tiedät, että kartta on pienennös ja tehty ylhäältä päin. • Tunnet erilaisia karttoja. • Osaat sijoittaa kotipaikkasi Suomen kartalle. • Osaat sijoittaa Suomen ja mahdollisen aikaisemman kotimaasi pallokartalle ja seinäkartalle.	Tarkastellaan havaintovälineiden, kuvien ja videoiden avulla maapalloa ja kartta-palloa. Keskustellaan havainnoista. Laitetaan opetustilan lattialle/työpöydälle, avoimeen laatikkoon joitakin esineitä ja katsotaan aluetta ylhäältä. Piirretään oma "karttakuva". Kotitehtävänä on piirtää muistista opetustilan "karttakuva" ylhäältä päin. Tarkastellaan ja nimetään suullisesti ja kirjallisesti ryhmissä erilaisia karttoja. Tarkastellaan Suomen karttaa yhdessä ja etsitään oma sijainti. Tarkastellaan kartta-värejä ja kuvataan suullisesti värien perusteella, missä ollaan. Opettaja antaa mallivirkkeitä sijainnin ilmoittamiseen. Harjoitellaan näitä ryhmissä. Etsitään Suomi pallokartalta. Etsitään muita valtioita. Samalla keskustellaan, missä maa sijaitsee ja harjoitellaan ilmaisuja suullisesti.	F: • Opettajan palaute työskentelystä ja oppimisesta • Opettajan palaute "karttakuvasta" ja kotitehtävästä • Itsearviointi omasta kotitehtävästä: opettaja antaa mallipiirroksen vertailtavaksi ja opiskelija voi antaa itselleen pisteitä 1–5 omasta kuvastaan • Suullinen nimeämistehtävä kartasta ja nimestä • Opettajan ja ryhmän jäsenten palaute sijainnin ilmoittamisesta S: • Karttatehtävä, jossa maailmankartalle väritetään Suomi ja jokin toinen valtio • Karttaväritehtävä, jossa opiskelija värittää vesialueen, alavan ja korkean maan pinnan oikealla värillä • Suullinen kertaustehtävä sijainnin ilmoittamisesta

4. YHTEINEN ARVIOINTIKULTTUURI SYNTYY SÄÄNNÖLLISEN KESKUSTELUN KAUTTA

Oppilaitoksen yhtenäinen arviointikulttuuri ei synny hetkessä eikä itsestään. Jokaisessa oppilaitoksessa tarvitaan jatkuvaa keskustelua arvioinnista. Arviointikeskustelulle kannattaa varata aikaa jaksojen vaihtuessa opettajankokouksissa tai eri vaihetta opettavien opettajien palaverissa. Tärkeää on arviointiin liittyvien kysymysten pitäminen säännöllisesti esillä. Tämä on erityisesti oppilaitoksen johdon vastuulla. Yhteisissä kokouksissa käydään keskustelua arvioinnin perusteista, formatiivisen ja summatiivisen arvioinnin menetelmistä sekä siitä, miten opetuksen tavoitteita ja niihin perustuvaa arviointia avataan opiskelijalle. Keskustelujen pohjalta luodaan yhteistä linjaa ja vahvistetaan opettajien yhteistyötä ja yhteisvastuuta.

5. AIKUISTEN PERUSOPETUKSEEN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ

5.1. KUKA JATKAA PÄÄTTÖVAIHEeseen?

"Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen tehtävänä on varmistaa, että opiskelijalla on perustiedot ja -taidot sekä olennaiset opiskelu- ja tiedonhankinta-taidot, jotta hän pystyy opiskelemaan aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa tai muussa koulutuksessa."⁵

Alkuvaiheen hyväksytysti suorittaminen tai se, että omaa muuten riittävät tiedot ja taidot päättövaiheen opiskelulle, on edellytys päättövaiheeseen siirtymiselle. Alkuvaihe ei ole kuitenkaan oppimäärä, mikä tarkoittaa sitä, että alkuvaiheen opintoja ei ole tarpeen suorittaa kokonaisuudessaan, jos muuten on edellytykset siirtyä päättövaiheeseen. Alkuvaiheen ja päättövaiheen opintoja voi myös suorittaa rinnakkain eli esimerkiksi edetä päättövaiheen opintoihin joissakin oppiaineissa, vaikka muissa oppiaineissa alkuvaiheen opinnot ovat vielä kesken.

Alkuvaiheessa opiskelijan osaaminen arvioidaan suhteessa tavoitteisiin. Jos opiskelijalla on vaikeuksia selviytyä opiskelusta jollakin opetusjaksolla, hänelle tarjotaan resurssien puitteissa tukea ja mahdollisuus suorittaa tietty opetusjakso uudelleen.

Tukea tarvitsevan opiskelijan tilanne tulisi kartoittaa vaikeuksien ilmetessä mahdollisimman monipuolisesti. Erityisopettajan, psykologin ja kuraattorin arviot täydentävät aineenopettajien arviota. Saatavilla voi olla kokeneita oman äidinkielen opettajia, joiden arvio voi antaa lisätietoa oppimisvaikeuksien taustasta. Kaikissa oppilaitoksissa ei ole käytettävissä erityisopettajaa tai opiskelijahuollon asiantuntijoita. Silloin on tärkeää, että arvioinnin tekevät kaikki opiskelijaa opettavat opettajat yhdessä. Yhteisen arvioinnin pohjalta tehdään suunnitelma tukitoimista.

Useimmat opiskelijat selviävät tukitoimien ja kertaamisen avulla. Perusopetuslain mukaan lukutaitovaiheen sekä alkuvaiheen ja päättövaiheen kattava opintokokonaisuus on nelivuotinen. Päätoimisesti opiskellen opinnot tulee suorittaa kuitenkin enintään viidessä vuodessa. Esimerkiksi yksi lukuvuosi voi alkuvaiheen opintojen suorittamiseen olla joillekin opiskelijoille liian lyhyt aika.

Jos opiskelija ei kertaamisesta ja tukitoimista huolimatta saavuta oppimiselle, osaamiselle ja työskentelylle asetettuja tavoitteita, hän saa kurssista hylätyn arvosanan. Arviointi tehdään aina suhteessa tavoitteisiin.

⁵ Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017, luku 8.1

Opiskelijan kokonaistilanne tulee arvioida niissä tapauksissa, joissa opiskelija saavuttaa vain osan oppiaineiden tavoitteista ja joissa näyttää siltä, että hänellä ei ole edellytyksiä opiskella päättövaiheessa. On keskusteltava mahdollisimman hyvissä ajoin opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa, mitä muita vaihtoehtoja opiskelijalla on. Opiskelijalle ei saa tulla yllätyksenä, että opettajat ovat sitä mieltä, että opettajien mielestä päättövaihe on hänelle liian haastava.

On tärkeää, että opiskelijat ovat alusta lähtien selvillä siitä, etteivät kaikki välttämättä jatka päättövaiheeseen. Sellaisia tilanteita tulee välttää, joissa alkuvaiheen hyväksytysti suorittanut opiskelija huomaa, että hänellä ei ole riittäviä tietoja ja taitoja eikä opiskeluvalmiuksia päättövaiheen suorittamiseksi. Oleellista on, että opiskelijalle on mahdollisuuksien mukaan tarjolla muita vaihtoehtoja päättövaiheen sijaan. Yhteistyötä tulee tehdä muiden oppilaitosten kanssa, jotta näille opiskelijoille löydetäisiin vaihtoehtoja.

5.2. AIKAISEMMAN OSAAMISEN TUNNISTAMINEN

Aikaisemman osaamisen tunnistamista koskeva sisältö ei ole muuttunut olennaisesti uudistetussa luvussa 7. Lähtötason selvittäminen on tärkeää ja siihen on monessa oppilaitoksessa löydetty hyviä keinoja. Todistukset aiemmista opinnoista kannattaa käydä läpi tulkin kanssa. Myös muita asiantuntijoita voi käyttää (esim. perusasteen kulttuuritulkit ja oman äidinkielen opettajat, jotka tietävät lähtömaansa dokumenteista). Oman äidinkielen opettajat tietävät usein tavallista tulkkia enemmän, mitä perusopetuksen opetussuunnitelma sisältää Suomessa ja mitä se on sisältänyt lähtömaassa. Todistukset vaihtelevat maiden mukaan ja joillakin opiskelijoilla voi olla lisäksi erilaisia opintokirjoja (esim. Venäjältä), joista selviää yksityiskohtaisesti, mitä esim. tietyn oppiaineen opiskelu on sisältänyt. Jos on kyse alaikäisestä, myös huoltajalla voi olla tietoa aiemman koulutuksen sisällöstä.

Suoritusoppilaitoksessa tehty arviointi on se, mikä luetaan hyväksi. Arvosana hyväksytään sellaisenaan. Jos arviointi herättää kysymyksiä, asiasta voi olla yhteydessä arvosanan antajatahoon. Tällainen yhteistyö auttaa osaltaan yhtenäisen arviointikulttuurin luomisessa.

LÄHTEITÄ:

- Freeman & Freeman 2008: Academic Language for English Language Learners and Struggling Readers. Heinemann. Portsmouth.
- Rose, David & Martin, J. R. 2012. Learning to Write, Reading to Learn. Genre, Knowledge and Pedagogy in the Sydney School. Equinox.
- Heritage, Margaret (2015) The use of assessment in support of the development of adolescents. Teoksessa Molle ym. (2015) Multilingual learners and academic literacies. Sociocultural Contexts of Literacy Development in Adolescents. New York, Routledge. ss. 231-254
- Rapatti, Katriina (toim.) (2020) Kielitietoiseksi kouluksi. Äidinkielen opettajien liiton vuosikirja 2020. Hki. ÄOL.
- <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kielitietoinen-opetus-kielitietoinen-koulu><https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/perustietoja-ja-taitoja-maahanmuuttajat-aikuisten-perusopetuksessa>

Opetushallitus
PL 380
(Hakaniemenranta 6)
00531 Helsinki

oph.fi